

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐÀM THỊ NGA

**NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM CẤU TRÚC VÀ TÍNH ĐA DẠNG THỰC
VẬT CÓ MẠCH TRONG MỘT SỐ KIỂU THẨM THỰC VẬT TẠI
THỊ TRẤN YÊN BÌNH - HUYỆN QUANG BÌNH - TỈNH HÀ GIANG
GÓP PHẦN BẢO TỒN ĐA DẠNG SINH HỌC**

**Chuyên ngành: Sinh Thái Học
Mã số: 60.42.60**

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Hướng dẫn khoa học: TS. MA THỊ NGỌC MAI

THÁI NGUYÊN NĂM 2012

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài luận văn thạc sĩ chuyên ngành Sinh thái học tại khoa Sinh - KTNN Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, tôi đã nhận được sự ủng hộ, giúp đỡ của các thầy cô giáo, các đồng nghiệp, bạn bè và gia đình!

Trước tiên tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến TS. Ma Thị Ngọc Mai, người thầy đã tận tình hướng dẫn để tôi có thể hoàn thành luận văn này.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến Ban Giám hiệu; các thầy cô trong Ban chủ nhiệm khoa; các thầy cô và các anh (chị) kỹ thuật viên thuộc khoa Sinh – KTNN; Phòng quản lý và Đào tạo sau đại học - Trường Đại học Sư Phạm Thái Nguyên; thầy cô giáo Viện Sinh thái tài nguyên sinh vật đã giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn UBND Thị Trấn Yên Bình, Chi cục Kiểm lâm Huyện Quang Bình, phòng Thống kê huyện Quang Bình, Ban Quản lý khu mỏ quặng Khoang Ao Xanh – huyện Quang Bình – Tỉnh Hà Giang . Qua đây tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến trường THPT Xuân Giang - Huyện Quang Bình - Tỉnh Hà Giang đã tạo mọi điều kiện thuận lợi và giúp đỡ tôi trong suốt thời gian học Cao học.

Trong quá trình thực hiện luận văn do còn hạn chế về mặt thời gian, kinh phí cũng như trình độ chuyên môn nên không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của các thầy cô giáo, các nhà khoa học, cùng bạn bè, đồng nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 24 tháng 4 năm 2012

Tác giả

Đàm Thị Nga

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực, là do công sức của mình. Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

MỤC LỤC

	Trang
Trang phụ bì	
Mục lục.....	3
Danh mục các kí hiệu, các chữ viết tắt.....	5
Danh mục các bảng	6
Danh mục các hình vẽ, đồ thị.....	7
MỞ ĐẦU	8
1. Lý do chọn đề tài	8
2. Mục tiêu nghiên cứu	9
3. Phạm vi nghiên cứu	9
4. Đóng góp của luận văn	9
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	10
1.1. Những nghiên cứu về thảm thực vật trên thế giới và Việt Nam	10
1.1.1. Những nghiên cứu về thảm thực vật trên thế giới.....	10
1.1.2. Những nghiên cứu về thảm thực vật ở Việt Nam	10
1.2. Những nghiên cứu về hệ thực vật.....	14
1.2.1. Những nghiên cứu về hệ thực vật trên thế giới	14
1.2.2. Những nghiên cứu về hệ thực vật ở Việt Nam.....	15
1.3. Những nghiên cứu về thành phần loài, thành phần dạng sống	16
1.3.1. Những nghiên cứu về thành phần loài.....	16
1.3.2. Những nghiên cứu về thành phần dạng sống	19
1.4. Nghiên cứu về các loài thực vật quý hiếm có nguy cơ bị tuyệt chủng	21
Chương 2: ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN- KINH TẾ- XÃ HỘI VÙNG NGHIÊN CỨU	23
2.1. Điều kiện tự nhiên	23
2.1.1. Vị trí địa lý.....	23
2.1.2. Địa hình	24
2.1.3. Đất đai.....	25
2.1.4. Khí hậu, thủy văn	26
2.1.5. Tài nguyên rừng và tài nguyên khoáng sản.....	27
2.2. Điều kiện xã hội.....	28

Chương 3: ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
3.1. Đối tượng nghiên cứu	29
3.2. Phương pháp nghiên cứu	29
3.2.1. Phương pháp điều tra theo tuyến và ô tiêu chuẩn (OTC).....	29
3.2.2. Phương pháp phân tích mẫu thực vật	30
3.2.3. Phương pháp điều tra trong dân	30
Chương 4: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	31
4.1. Đa dạng các trạng thái thảm thực vật KVNC.....	31
4.1.1. Hiện trạng thảm thực vật	31
4.2. Đa dạng về cấu trúc và hình thái của các trạng thái thảm thực vật.....	34
4.2.1. Trạng thái thảm cỏ	37
4.2.2. Trạng thái thảm cây bụi.....	37
4.2.3. Trạng thái rừng non thứ sinh	38
4.2.4. Trạng thái rừng thứ sinh trưởng thành	38
4.2.5. Trạng thái rừng nguyên sinh.....	39
4.3. Đa dạng về hệ thực vật khu vực nghiên cứu	41
4.3.1. Đa dạng ở mức độ ngành.....	41
4.3.2. Đa dạng về số họ	43
4.3.3. Đa dạng ở mức độ chi.....	48
4.4. Đa dạng hệ thực vật trong các trạng thái thảm thực vật.....	49
4.4.1. Đa dạng về mức độ ngành trong các trạng thái TTV ở KVNC	49
4.4.2. Đa dạng về số họ trong các trạng thái TTV ở KVNC	51
4.4.3. Đa dạng về số chi trong các trạng thái TTV ở KVNC	60
4.5. Đa dạng về thành phần các loài thực vật quý hiếm.....	64
4.6. Đa dạng về thành phần dạng sống.....	65
4.7. Đa dạng về giá trị sử dụng.....	68
4.8. Đề xuất giải pháp bảo tồn, nâng cao đa dạng sinh học khu vực nghiên cứu	88
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	90
TÀI LIỆU THAM KHẢO	92
PHỤ LỤC	97

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Xin đọc là
CR	Rất nguy cấp (Critically Endangered).
EN	Nguy cấp (Endangered).
IUCN	Tổ chức bảo tồn thiên nhiên và Tài nguyên Thiên nhiên Quốc tế (The Internatonal Union for Conservation of nature and Natural Resources).
Nxb	Nhà xuất bản.
ODB	Ô dạng bản.
OTC	Ô tiêu chuẩn.
SL	Số lượng.
TTV	Thảm thực vật.
VNC	Vùng nghiên cứu.
VU	Sẽ nguy cấp (Vulnerable).
%	Tỉ lệ phần trăm

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 2.1. Số liệu khí hậu của Huyện Quang Bình - Tỉnh Hà Giang.....	27
Bảng 4.1. Cấu trúc hình thái của các trạng thái thảm thực vật khu vực nghiên cứu.....	34
Bảng 4.2. Phân bố các bậc taxon (họ, chi, loài) trong các ngành ở khu vực nghiên cứu.....	41
Bảng 4.3. Các họ có từ 2 loài trở lên tại KVNC.....	43
Bảng 4.4. Các chi có từ 3 loài trở lên tại KVNC.....	48
Bảng 4.5. Số lượng, tỷ lệ % các họ, chi, loài trong các trạng thái thảm cỏ, thảm cây bụi, rừng thứ sinh, rừng nguyên sinh.....	49
Bảng 4.6. Những họ có từ hai loài trở lên trong các trạng thái thảm cỏ, thảm cây bụi, rừng thứ sinh, rừng nguyên sinh.....	51
Bảng 4.7. Các chi có từ 2 loài trở lên trong các trạng thái thảm cỏ, thảm cây bụi, rừng thứ sinh, rừng nguyên sinh.....	60
Bảng 4.8. Các loài thực vật quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng ở VNC.....	64
Bảng 4.9. Dạng sống trong các trạng thái thảm cỏ, thảm cây bụi, rừng thứ sinh, rừng nguyên sinh.....	66
Bảng 4.10. So sánh các phổ dạng sống Lâm Sơn và vùng nghiên cứu.....	68
Bảng 4.11. Một số công dụng chính của các loài thực vật VNC.....	69
Bảng 4.12. Các loài làm rau ăn trong khu vực nghiên cứu.....	70
Bảng 4.13. Các loài cho quả trong khu vực nghiên cứu.....	72
Bảng 4.14. Các loài cho gỗ trong khu vực nghiên cứu.....	73
Bảng 4.15. Các loài dùng làm thuốc trong khu vực nghiên cứu.....	78

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ, ĐỒ THỊ

	Trang
Hình 2.1. Bản đồ hành chính tỉnh Hà Giang.....	24
Hình 4.1. Biểu đồ phân bố các bậc taxon (họ, chi, loài) trong các ngành thực vật tại khu vực nghiên cứu.....	42
Hình 4.2. Biểu đồ Tỷ lệ % các họ, chi, loài trong các trạng thái thảm thực vật..	50
Hình 4.3. Biểu đồ Dạng sống trong các trạng thái thảm cỏ, thảm cây bụi, rừng thứ sinh, rừng nguyên sinh.....	67

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Thảm thực vật rừng có vai trò rất quan trọng đối với đời sống con người, rừng được coi là một trong các nguồn tài nguyên thiên nhiên, rừng cung cấp nhiều sản vật phục vụ cuộc sống con người như: gỗ, củi đốt, nguyên liệu làm giấy và cây thuốc...

Rừng góp phần duy trì chất lượng và nguồn nước sạch. Hơn 3/4 lượng nước sạch trên trái đất bắt nguồn từ rừng. Khi diện tích và chất lượng của rừng bị suy giảm sẽ làm cho chất lượng nước suy giảm; thiên tai như lũ lụt, lở đất và thoái hóa đất đã gây ra những tác động nghiêm trọng tới cuộc sống của con người và các sinh vật trên trái đất. Rừng có vai trò như cỗ máy điều hòa tự nhiên, là những cỗ máy vệ sinh cần mẫn góp phần làm cho môi trường trong lành, bớt độc hại bởi chúng có khả năng hấp thụ, lọc, hút bớt lượng các chất khí độc hại, chống ô nhiễm, làm sạch không khí, giảm tiếng ồn giúp tránh được những nguy hại cho sức khỏe con người.

Một điều rất rõ ràng rừng đóng vai trò then chốt trong cuộc chiến chống lại biến đổi khí hậu, rừng lưu giữ cacbon và hấp thụ CO₂ từ không khí.

Với đặc điểm là hệ sinh thái trên cạn có tính đa dạng sinh học cao bậc nhất, rừng là nơi trú ngụ của hơn một nửa số sinh vật trên cạn từ những loài linh trưởng khổng lồ tới những sinh vật nhỏ bé nhất.

Thị trấn Yên Bình, Huyện Quang Bình, Tỉnh Hà Giang là một trong những nơi có diện tích đất lâm nghiệp chiếm khoảng 77,7% với thành phần loài thực vật khá phong phú và đa dạng. Từ những năm gần đây hiện tượng chặt phá rừng, khai thác lâm sản thường diễn ra thường xuyên làm cho chất lượng rừng bị giảm sút nghiêm trọng. Một yêu cầu cấp bách được đặt ra là bảo vệ các hệ sinh thái rừng đặc trưng, nhất là những khu rừng nguyên sinh và phục hồi các hệ sinh thái rừng đang và đã bị suy thoái, bảo vệ tính đa dạng của thực vật, đặc biệt là bảo vệ các loài thực vật quý hiếm trên địa bàn Thị trấn Yên Bình. Với lý do trên chúng tôi chọn đề tài:

“Nghiên cứu đặc điểm cấu trúc và tính đa dạng thực vật có mạch trong một số kiểu thảm thực vật tại Thị trấn Yên Bình, Huyện Quang Bình, Tỉnh Hà Giang góp phần bảo tồn Đa dạng sinh học”.

2. Mục tiêu nghiên cứu

- Phân loại thảm thực vật theo khung phân loại của UNESCO (1973) và xác định cấu trúc hình thái các kiểu thảm thực vật tại khu vực nghiên cứu.

- Xác định tính đa dạng về thành phần loài, đa dạng về giá trị sử dụng, đa dạng về thành phần dạng sống.

- Xác định một số loài thực vật quý hiếm dựa theo Sách đỏ Việt Nam (Phần II. Phần Thực vật) (2007), danh lục đỏ IUCN (2006) và Nghị định 32/2006/NĐ-CP ban hành ngày 30 tháng 3 năm 2006.

- Đề xuất một số giải pháp bảo tồn, nâng cao đa dạng thực vật tại khu vực nghiên cứu.

3. Phạm vi nghiên cứu

Đề tài thực hiện từ tháng 3 năm 2011 đến tháng 3 năm 2012 tại khu vực thị trấn Yên Bình Huyện Quang Bình Tỉnh Hà Giang. Do điều kiện hạn chế về thời gian và không có kinh phí do vậy, chúng tôi tập trung nghiên cứu:

- Tính đa dạng về thành phần loài; Đa dạng về giá trị sử dụng; Đa dạng về thành phần dạng sống; Cấu trúc các kiểu thảm thực vật; Bước đầu phát hiện một số loài thực vật quý hiếm; Lập bảng danh lục các loài trong các kiểu thảm thực vật ở tại khu vực nghiên cứu.

4. Đóng góp của luận văn

- Bước đầu đã xác định được thành phần loài, thành phần dạng sống và cấu trúc hình thái của các trạng thái thảm thực vật ở Thị trấn Yên Bình, Huyện Quang Bình, Tỉnh Hà Giang.

- Xác định được một số loài thực vật có nguy cơ bị tuyệt chủng theo Sách đỏ Việt Nam (2007)

- Đề xuất một số biện pháp để bảo tồn và phát triển nguồn tài nguyên thực vật tại địa phương.